

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Свиноус Надії Іванівни на тему: «Управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

1. Актуальність теми дослідження. Питання, пов'язані із формуванням сільськогосподарськими підприємствами дієвої системи управління процесами інвестування, набувають важливості. Реалізація цільових програм розвитку аграрного сектору економіки та перехід сільськогосподарських підприємств на інноваційний шлях розвитку неможливо забезпечити без цілеорієнтованого управління інвестиційною діяльністю. У сучасних умовах функціонування сільськогосподарських підприємств інвестиційна діяльність з точки зору її ролі та загальноекономічного значення у відтворенні та розширенні виробничого потенціалу є одним із визначальних факторів ефективного розвитку суб'єктів господарювання в умовах негативного впливу економічної кризи. При цьому орієнтація лише на державні джерела фінансової підтримки, як переконує практика, не забезпечує ефективне використання ресурсів та одержання високих економічних результатів.

Недостатнє активне та ефективне використання методичних підходів та розробок, орієнтованих на комплексний, взаємопов'язаний розвиток інвестиційної діяльності, є однією із причин поглиблення кризових явищ у середовищі сільськогосподарських підприємств, у зв'язку із цим виникає об'єктивна потреба у зміні існуючих підходів в управлінні інвестиційними процесами. Незважаючи на різноманітність напрямів теорії та практики здійснення інвестиційної діяльності, недостатньо опрацьованими залишаються питання комплексного управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, що базується на принципах оптимальності, ефективності, інноваційності та сталості. Саме дослідженню питання формування системи управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств присвячено дисертаційне дослідження Свиноус Н.І.

2. Наукова новизна одержаних результатів дослідження. У якості результатів дослідження, які досягнуто у процесі вирішення поставлених завдань, що характеризуються науковою новизною та практичною значимістю, доцільно виділити наступні:

1. Здобувачкою поглиблено дефініцію поняття «інвестиційна діяльність», яке на відміну від існуючих містить, систему принципів здійснення інвестування, цільову орієнтацію, джерела формування інвестиційних ресурсів та результати, що дозволяє раціонально обґрунтовувати важелів державного регулювання щодо її сприяння у напрямі забезпечення розширеного відтворення у сільгосп підприємствах та сталого розвитку сільських територій.

2. Систематизовано складові організаційно-економічного забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, який характеризується сукупністю методів та важелів управління, вплив яких на об'єкт управління – інвестиційну діяльність підприємства сприяє досягненню гармонізації економічних інтересів її учасників, забезпеченню росту капіталізації та якісному удосконаленню виробничого потенціалу підприємства.

3. Запропоновано методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності у відтворенні складових ресурсного забезпечення, які базуються на комплексній системі індикаторів, що характеризують ефективність інвестицій та виробничої діяльності, інвестиційної привабливості, соціальної, бюджетної та екологічної ефективності, а також ефективності інвестиційних проєктів (NPV, PP, DPP, PI, IRR, ARR), що сприятиме розробці обґрунтованих управлінських рішень щодо інвестування діяльності сільгосп підприємств.

4. На основі аналізу практики розвитку інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств виявлено її особливості, а саме: основним джерелом фінансування є власні ресурси; скорочення обсягів залучення кредитних коштів та збільшення інвествкладень за рахунок коштів місцевих бюджетів та коштів держпідтримки; пріоритетом вкладень є матеріально-технічні засоби; вищі можливості щодо диверсифікації джерел та об'єктів інвестування у «великих підприємств»; недостатні вкладення у підвищення родючості ґрунтів,

урахування яких дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо активізації інвестиційних процесів на макро- та мікрорівнях;

5. Обґрунтовано модель оцінки ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, яка включає блоки індивідуальних фінансово-економічних показників (інвестованих капіталовкладень, нарахованої амортизації, фондівддачі, продуктивності праці) та агрегованих показників (співвідношення доданої вартості до суми капітальних інвестицій, окупності капіталовкладень, рівень рентабельності, що дозволяє системно оцінити інвестиційні, виробничі процеси на рівні господарюючих суб'єктів, а також визначити можливості та перспективи їх розвитку.

6. Удосконалено складові організаційного забезпечення управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, які включають такі елементи: матричні структура управління окремими інвестпроектами; система моніторингу, що базуються на різноманітних об'єктах та широкому спектру потенційних користувачів, наявності зворотного зв'язку із споживачами його результатів, що сприятиме раціональній взаємодії у межах системи менеджменту при обґрунтуванні економічної доцільності реалізації інвестпроекту.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, результатів, висновків та рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій визначається чітко поставленою метою та відповідними до неї завданнями дослідження, а також використанням дисертанткою достатнього масиву наукової літератури.

Сформульовані Свиноус Н.І. теоретичні положення, методичні рекомендації та висновки характеризуються необхідним рівнем обґрунтованості та ґрунтуються на використанні та творчому розвитку наукових положень у рамках теорії інвестицій, інвестиційного менеджменту, які містяться у працях зарубіжних та вітчизняних дослідників у обраній науковій області. У дисертаційній роботі коректно використано наукові методи обґрунтування одержаних результатів, висновків та рекомендацій. Дослідницький арсенал характеризується широким

обсягом аналітичних та інформаційно-емпіричних джерел, що підтверджує репрезентативність, і, як наслідок, об'єктивність одержаних результатів.

Статистичний матеріал систематизовано та проаналізовано із достатнім ступенем обґрунтованості. Основні наукові положення, емпіричні дані, а висновки проілюстровано графіками, рисунками та таблицями. Запропоновані автором дисертації пропозиції, заходи та рішення в цілому аргументовані, обґрунтовані та проведено порівняльну їх ефективність.

Дисертація Свиноус Н.І. складається із трьох розділів, які складаються із 9 параграфів, висновків та пропозицій, списку літератури та додатків. Список літератури включає сучасні публікації по досліджуваній проблематиці, на які у тексті зроблено коректні посилання.

Всі представлені матеріали, що містяться в дисертації, оформлені відповідно до існуючих вимог, наочно представлено розрахунковий матеріал у вигляді рисунків та таблиць.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, а також чітко сформульовано наукові завдання. Коректно визначено об'єкт і предмет дослідження, положення, які виносяться на захист, наведені відомості про апробацію результатів.

У першому розділі узагальнено підходи щодо дефініції категоріального апарату інвестицій та інвестиційного менеджменту, систематизовано складові організаційно-економічного забезпечення процесу управління інвестиційною діяльністю на рівні суб'єкта господарювання, висвітлено особливості інвестування сільськогосподарських підприємств, ролі інвестування у забезпеченні розширеного відтворення та інноваційному оновленні складових виробничого потенціалу підприємства, запропоновано методичні підходи до оцінювання ефективності та збалансованості джерел фінансування інвестиційної діяльності.

У другому розділі проаналізовано сучасний стан виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств, досліджено особливості здійснення інвестиційної діяльності у розрізі великих, середніх та малих

сільгосп підприємств, розраховано показник ефективності інвестиційної діяльності та вплив державної підтримки господарюючих суб'єктів у формуванні джерел інвестування. Здійснено оцінку потенціалу сільськогосподарських підприємств до самофінансування інвестиційних процесів та залучення інвестиційних ресурсів за різними способами організації проектного фінансування.

У третьому розділі систематизовано складові інформаційно-аналітичного забезпечення процесу управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, обґрунтовано методичні підходи до оцінки вартості земельних ресурсів як основного виробничого активу, який потенційно розглядається інструментом іпотеки. Запропоновано методичні підходи до оцінювання інвестиційного проекту на принципах сталості із урахуванням економічних, екологічних та соціальних вимог. Проведено оцінку інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств та розроблено відповідні стратегії її підвищення із урахуванням досягнутого рівня. Обґрунтовано складові організаційного забезпечення процесу управління, зокрема, матричний підхід до управління реалізацією окремих інвестиційних проектів та відповідна система моніторингу інвестиційних процесів.

Достовірність результатів, представлених у дисертаційній роботі Свиноус Н.І., забезпечена використанням сучасних загальнонаукових методів пізнання: формалізації, взаємозв'язку загального та окремого, системного, структурного, стратегічного та процесного підходах, використанням економіко-статистичних методів, методів експертних оцінок. У роботі використано методи причинно-наслідкового зв'язків та структурно-функціонального аналізу, узагальнення, еволюційний метод, прийоми економіко-математичного моделювання. Окрім цього достовірність наукових положень дисертації визначається використанням значного обсягу статистичних даних, узагальненням прикладних досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників за даною науковою проблемою. Зокрема, використані сучасні методики збирання та

обробки вихідної інформації, забезпечено достатні за представленням сукупності вибірки із обґрунтуванням підбору одиниць спостереження.

4. Практичне значення отриманих результатів і ступінь їх використання. Практична значимість дослідження зумовлена вагомим внеском одержаних наукових результатів в удосконалення управлінської практики та адміністрування процесів інвестування на рівні сільськогосподарських підприємств. У дисертації наводяться відомості про практичне використання одержаних автором наукових результатів у рамках оцінки потенціалу інвестування сільськогосподарських підприємств.

Досягнуті результати дисертаційного дослідження можуть бути використано у практичній діяльності менеджменту, як господарюючих суб'єктів сільського господарства, так й органами державної влади та управління різного рівня.

Основні положення, висновки та пропозиції, викладені у дисертаційному дослідженні були використані сільськогосподарськими підприємствами Української корпорації по виробництву м'яса на промисловій основі «Тваринпром» при здійсненні бізнес-планування вирощуванні та відгодівлі великовагового молодняка ВРХ м'ясного напрямку продуктивності.

Також, пропозиції щодо покращення інвестиційного клімату в аграрному секторі були використанні управлінням агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації при розробці Комплексної програми розвитку сільського господарства та сільських територій на період 2021-2023 роки «Дієвий аграрій – успішна громада».

Наукові розробки дисертанта були використані при розробці комплексного дослідження інвестиційного клімату аграрного сектору України консалтинговою агенцією «УкрАгроКонсалт».

Результати дослідження, запропоновані в розроблених теоретичних та методичних положеннях, знайшли місце у викладанні таких дисциплін: «Інвестування», «Інвестиційний менеджмент», «Фінансовий менеджмент», які викладаються в Білоцерківському національному аграрному університеті.

5. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 12 статтях у наукових фахових виданнях (загальний обсяг 8,63 друк. арк., особисто автору належить 7,07 друк. арк.), зокрема: 11 статтях у наукових фахових виданнях, 1 статті у виданнях іноземних держав та 3-х тезах конференцій.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Ткаченко К.В., Биба В.А., Свиноус Н.І. Економічні аспекти землевикористання фермерськими господарствами. *Економіка та управління АПК*. 2018. № 1. С. 113–123. (1,08 д.а.; особистий внесок здобувача: здійснено оцінку ефективності використання сільськогосподарських угідь фермерськими господарствами; 0,36 д.а.).

2. Свиноус Н.І. Теоретичні основи трактування понять "інвестиція" та "інвестиційна діяльність". *Економіка та управління АПК*. 2019. № 1. С. 89–99. (0,95 д.а.).

3. Свиноус Н.І. Амортизація як джерело інвестиційних ресурсів сільськогосподарського підприємства. *Інноваційна економіка*. 2019. № 7-8. С. 78–84. (0,70 д.а.).

4. Свиноус Н.І. Пріоритетні напрями фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2019. №4. С. 119–125. (0,65 д.а.).

5. Свиноус Н.І. Роль і місце інвестицій у відтворювальному процесі сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 13-14. С. 96–103. (0,82 д.а.).

6. Свиноус І.В., Свиноус Н.І. Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності у процесах відтворення сільськогосподарських підприємств. *Економічний дискурс*. 2020. №2. С. 123–131. (1,15 д.а.; особистий внесок здобувача: запропоновано методу оцінки ефективності інвестиційної діяльності; 0,44 д.а.).

7. Свиноус Н.І. Інвестиції як засіб відтворення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. *Економічний дискурс*. 2020. №4. С. 146–154. (0,70 д.а.).

8. Svnous N. The organizational and economic components of investment support in agricultural enterprises activity. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 2. С. 134–144. (0,89 д.а.).

9. Varchenko O., Svnous N., Kachan D., Khomovyi S., Khomovyi M. Methodical approaches to the assessment of the reproduction of the agricultural enterprises material and technical base. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 1. С. 47–55. (0,97 д.а.; особистий внесок здобувача: запропоновано методику оцінки ефективності відтворення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств; 0,35 д.а.).

10. Кальченко С.В., Попова Т.В., Свиноус Н.І. Організаційно-економічні засади гармонізації економічних інтересів держави та фермерських господарств в інвестиційній сфері. *Агросвіт*. 2021. № 3. С. 9–15. (0,58 д.а.; особистий внесок здобувача: розкрито роль держави в стимулюванні інвестиційної діяльності фермерських господарств; 0,18 д.а.).

11. Свиноус Н.І. Управління інвестиційними процесами відтворення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2021. № 1. С. 166–178. (1,03 д.а.).

Публікації у наукових виданнях іноземних держав:

12. Svnous N. Investment support for sustainable development of agricultural enterprises in Ukraine. *Visegrad Journal on Bioeconomy and Sustainable Development*. 2020. №2. P. 72–77. (0,49 д.а.).

Матеріали науково-практичних конференцій:

13. Коваль Н.В., Стариченко М.А. Свиноус Н.І. Активна інвестиційна політика – передумова сталого розвитку регіону. *Сталий розвиток сільського господарства: глобальні зміни та національні особливості досягнення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Біла Церква, 28-29 травня 2019 р.). Біла Церква,

2019.С. 58–60.(0,26 д.а.;особистий внесок здобувача :розкрито сутність поняття «інвестиційна політика»; 0,09 д.а.).

14. Рибак Н.О., Колесова В.В., Свиноус Н.І. Інвестування економіки: соціально-економічні аспекти. *Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку, підприємництва та торгівлі, публічного управління в Україні та світі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Біла Церква, 30 жовтня 2020 р.). Біла Церква, 2020. С. 30–31. (0,18 д.а.;особистий внесок здобувача: розкрито сутність поняття «інвестиція»; 0,06 д.а.).

13. Свиноус Н.І. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств України в умовах формування багатуокладності розвитку аграрної економіки. *Вектори інноваційного розвитку освіти, науки і бізнесу в умовах глобальних змін: матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Тернопіль, 25 травня 2021 р.). Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2021. С. 102–103. (0,12 д.а.).

6. Апробація результатів дисертації. Наукові положення та основні результати дисертаційного дослідження були апробовані на 4 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції («35 thInternational Business Information Management Association (IBIMA)»)(м. Севілья, Іспанія, 1-2 квітня 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку, підприємництва та торгівлі, менеджменту, публічного управління в Україні та світі» (м. Біла Церква, 30 жовтня 2020 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку, підприємництва та торгівлі, публічного управління в Україні та світі» (м. Біла Церква, 31 жовтня 2019 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Вектори інноваційного розвитку освіти, науки і бізнесу в умовах глобальних змін» (м. Тернопіль, 25 травня 2021 р.)

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

1. У першому розділі при узагальненні сутності категорії «інвестиції», «інвестиційний проект» недостатньо представлено критичний аналіз, порівняння переваг та недоліків кожного із досліджуваних підходів.

2. У дослідженні доцільно виділити ознаки структуризації об'єктів групування у розрізі малих, середніх та великих сільськогосподарських підприємств щодо особливостей здійснення інвестиційної діяльності, що дозволить систематизувати принципи забезпечення ефективності інвестування.

3. Не достатньо обґрунтовано емпірична база дослідження, яка стала основою для розробки пропозицій удосконалення організаційного блоку системи управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. Вважаємо за доцільне визначити у вибірці сільськогосподарських підприємств частки у розрізі малих, середніх та великих сільгоспідприємств, що певною мірою дало можливість визначити відмінності у складових організаційного забезпечення системи менеджменту залежно від розмірів підприємства.

4. Високо оцінюючи здобутки дисертантки, щодо методичних підходів до оцінки об'єктів інвестування, зокрема земель сільськогосподарського призначення. Автор в підрозділі 3.1 здійснює оцінку ринкової вартості сільськогосподарських угідь, використовуючи методику бонітування ґрунту. Проте, поза увагою дисертанта залишилися інші методи оцінки земельних ділянок. Вважаємо, що в нинішніх умовах, що характеризуються відкриттям ринку земель сільськогосподарських угідь автору варто було б більш детально розглянути методичні підходи до оцінки їх ринкової вартості та визначення капіталізації їх вартості.

5. Нині на розвиток сільського господарства має суттєвий вплив клімату, що характеризується зміною умов господарювання. Проте, поза увагою автора залишилися зміна пріоритетів інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, які викликані змінами клімату. На нашу думку, розгляд цієї проблеми суттєво актуалізувало дисертаційне дослідження.

6. Автор справедливо наголошує на незнаних іноземних інвестиціях, які спрямовуються і розвиток сільського господарства Україні, при цьому

розкриваючи першопричини подібного становища. Необхідно наголосити, що нині спостерігається в країнах ЄС перевищення пропозиції кредитних ресурсів над їх попитом, що спричиняє суттєве зниження відсоткової ставки по довгостроковим кредитам до мінімального значення (0,5-1 % в євро). В зв'язку з цим дисертанту необхідно було б більш детально привернути увагу на розробці заходів щодо залучення дешевих іноземних кредитів в розвиток аграрного сектору України.

Однак зазначені питання не знижують загального позитивного враження від роботи та її високої теоретичної та практичної значимості.

8. Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Усі наукові результати, що викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом самостійної роботи автора.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мети дослідження досягнуто. Робота містить науково обґрунтовані результати проведених досліджень, що характеризуються науковою новизною та мають істотне значення для галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації, а також за результатами фахового семінару (протокол № 13 від 20.04.2021 р.) встановлено, що дисертаційна робота «Управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств» є завершеною науковою працею, у якій її автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання.

Дисертаційна робота Свиноус Надії Іванівни на тему «Управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств» відповідає вимогам, що ставляться до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора

філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167 (зі змінами Постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. № 979) та може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» у разовій спеціалізованій вченій раді.

9. Загальний висновок. Дисертаційна робота Свиноус Надії Іванівни «Управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що на основі обґрунтованих результатів дослідження вирішує важливу наукову проблему - підвищення ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових трансформацій.

Формулювання наукових гіпотез, їх перевірка, рівень володіння методами наукового дослідження переконливо демонструють високий кваліфікаційний рівень здобувачки і відповідну якість проведеного нею дисертаційного дослідження.

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор,
декан економічного факультету
Білоцерківського національного
аграрного університету

I.M. Паска

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Білоцерківського національного
аграрного університету

К.В. Ткаченко

Підписи Паски І.М. та Ткаченко К.В.
засвідчую:
начальник відділу кадрів
Білоцерківського національного
аграрного університету

Д.В. Ромасишин

«07» травня 2021 р.